

bevisning om den økonomiske og tekniske Udviklings Evne til at internationalisere Menneskene. Jeg vil haabe, han faar Ret, og jeg er enig med ham i, at Forbundet under en rimelig og naturlig Udvikling vil kunne hjælpe dertil, jo mere, des mere det i den offentlige Mening støttes og værnes. Hans Bog vil, ved at sprede Oplysning om Forbundet, kunne yde sit Bidrag hertil, og ogsaa af den Grund maa den hilses velkommen.

E. C.

SVEN HELANDER: *Vår moderna handel*. 483 S. P. A. Norstedt & Söners Förlag. Stockholm 1920.

Forf. kan i Forordet med Rette pege paa den stedmoderlige Behandling, der hidtil i økonomisk Litteratur er blevet Nutidens Handelsvirksomhed til Del. Saa meget kedeligere er det, at de Forventninger, der vækkes af foreliggende Bogs Omfang i Forbindelse med Forf.'s Løfte om at ville give en systematisk Fremstilling af den moderne Handel (med særlig Henblik paa svenske Forhold), kun delvis indfries. Det er først og fremmest den teoretiske Underbygning af Fremstillingen, som svigter, hvilket i Forbindelse med mangelfuld Evne hos Forf. til at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt samt en ofte fremtrædende Tilbøjelighed til at omgaa statistiske Data paa mildest talt uforsvarlig Maade bevirker, at Forf. ikke har faaet det ud af de med megen Flid indsamlede og i mange Tilfælde fortræffelige Oplysninger, som han rimeligvis ellers kunde have faaet.

Saaledes er Redegørelsen for Handelens Begreb langt fra fyldestgørende, og idet Forf. udskiller, som en Væsenform for sig, den moderne Handel, er han ikke i Stand til klart at definere, hvad han forstaar herved. Han synes at lægge Hovedvægten paa den stigende Kapitalisering og viser da ogsaa gennem en Række Eksempler de ændrede Vilkaar, der herved opstaar for Handelserhvervet. Øget Kapitalbesiddelse, der anvendes til Reklamering, Indretning af Lo-

bevisning om den økonomiske og tekniske Udviklings Evne til at internationalisere Menneskene. Jeg vil haabe, han faar Ret, og jeg er enig med ham i, at Forbundet under en rimelig og naturlig Udvikling vil kunne hjælpe dertil, jo mere, des mere det i den offentlige Mening støttes og værnes. Hans Bog vil, ved at sprede Oplysning om Forbundet, kunne yde sit Bidrag hertil, og ogsaa af den Grund maa den hilses velkommen.

E. C.

SVEN HELANDER: *Vår moderna handel*. 483 S. P. A. Norstedt & Söners Förlag. Stockholm 1920.

Forf. kan i Forordet med Rette pege paa den stedmoderlige Behandling, der hidtil i økonomisk Litteratur er blevet Nutidens Handelsvirksomhed til Del. Saa meget kedeligere er det, at de Forventninger, der vækkes af foreliggende Bogs Omfang i Forbindelse med Forf.'s Løfte om at ville give en systematisk Fremstilling af den moderne Handel (med særlig Henblik paa svenske Forhold), kun delvis indfries. Det er først og fremmest den teoretiske Underbygning af Fremstillingen, som svigter, hvilket i Forbindelse med mangelfuld Evne hos Forf. til at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt samt en ofte fremtrædende Tilbøjelighed til at omgaa statistiske Data paa mildest talt uforsvarlig Maade bevirker, at Forf. ikke har faaet det ud af de med megen Flid indsamlede og i mange Tilfælde fortræffelige Oplysninger, som han rimeligvis ellers kunde have faaet.

Saaledes er Redegørelsen for Handelens Begreb langt fra fyldestgørende, og idet Forf. udskiller, som en Væsenform for sig, den moderne Handel, er han ikke i Stand til klart at definere, hvad han forstaar herved. Han synes at lægge Hovedvægten paa den stigende Kapitalisering og viser da ogsaa gennem en Række Eksempler de ændrede Vilkaar, der herved opstaar for Handelserhvervet. Øget Kapitalbesiddelse, der anvendes til Reklamering, Indretning af Lo-

kaler o. l., forskyder væsentlig kun Betingelserne blandt Handelsvirksomhederne indbyrdes (Stordriftens Fremtrængen). Derimod vil Kapitalstyrke iøvrigt hos Handelserhvervet konsolidere dettes Stilling overfor de andre Erhverv ofte endda saaledes, at Handelsbedriften underlægger sig f. Eks. nær tilknyttede Industri- eller Transportvirksomheder.

Omvendt medfører, som det senere vises, Kartel- og Trustdannelsen indenfor Industrien og i det hele en forøget Kapitalkraft her en Svækkelse af Handelens Position, idet let den Handlende enten trænges helt ud (ved direkte Producenthandel) eller under forskellige Former gøres til en blot Agent for Produktionsfirmaet.

Handelens Kreditproblem kan ikke siges at være tilfredsstillende behandlet. Forf. fortaber sig her i en Række Formler vedrørende gsnrl. „Lagringstid“ m. m. af liden Interesse. Derimod hører 3. Kapitel om Varehuset, hvor der meget underholdende fortælles om de forskellige Midler, dette anvender for at trække Kunderne til sig, til Bogens bedste. De smaa Handlendes anden store Fjende, Forbrugsforeningerne, omhandles i Kap. 5. Mod disses Skatteprivilegium drager Forf. ivrigt til Felts. Han taler med aabenbar Sorg om „de mindre sagkyndige Opkomlingers“ Fremtrængen paa de selvstændige Handlendes Bekostning og advarer indtrængende disse mod gennem Indkøbsforeninger — det bliver en Pind til deres egen Ligkiste — at benytte sig af Kooperations Principper. Man fristes til at spørge, om der ikke netop her aabenbares et Udslag af Udviklingens Gang, som ingen Raaben Vagt i Gevær formaar at standse? Om ikke ogsaa paa dette Felt Organisation er ved at træde i Stedet for Kræfternes fri Spil? Forf. synes selv at have en Fornemmelse heraf. Han taler om vældige Sammenstød, som muligvis forestaar, om en international kommerciel Verdenskamp, hvis Konturer vi endnu knap kan ane. Saa højdramatisk behøver det vel ikke at komme til at gaa for sig. Om flere og flere af Handelens Omraader bliver det efterhaanden ganske naturligt gældende, at Indkøbs- og Afsætningsforhol-

dene er blevet saa fastliggende, saa sikre, at Handelens Funktion her nærmer sig det rent mekaniske, saa meget mere ogsaa som Handelens Kreditfunktion nu i stor Udstrækning overtages af Bankerne, og at følgelig Distribution uden Mellemled bliver naturlig og let at organisere. Med al Respekt for de selvstændige Handlendes Evne til at bedømme Konjunkturerne og Beredvillighed til at tage en Risiko har disse Egenskaber dog kun Værdi, hvor der virkelig er usikre Forhold at bedømme og en Risiko at løbe.

Efter et noget broget sammensat Kapitel om Handelens Afsætningsformer foretager Forf. i Kap. 7 et halsbrækkende Forsøg paa at finde Indenrigshandelens Omfang. Han gaar her ud fra Formlen: den indenrigske Omsætning er = (Produktion + Import ÷ Eksport) multipliceret med det gsnll. Antal Gange, disse Varemængder omsættes. Men han er ved Bestemmelsen af Udtrykkets enkelte Elementer og de Korrigeringer, som maa gøres, i saa høj Grad henvist til Gætning og Opereren med skønsmæssige Tal, at Resultatet, 5—6 Milliarder Kr. for Sverrigs Vedkommende før Krigen, næppe herved kan anses for begrundet.

I 8. Kap. gøres paa udmærket Maade Rede for Handelsundervisningens Problemer, idet der peges paa den naturlige Sammenhæng mellem Stordriftens Fremtrængen og de stigende Undervisningskrav. I et Kapitel om Handelen og Konjunkturerne kommer Forf. til det noget overraskende Resultat, at det under Højkonjunkturerne er Industrien, som gaar i Spidsen, medens under Depressionen omvendt Handelen har de største Fortjenester og her sparer den Kapital sammen, som udgør en Forudsætning for Starten af næste Konjunkturopsving. Han anfører til Begrundelse herfor, at Industrien er mest kapitaliseret og følgelig i Besiddelse af størst Ekspansionskraft, og videre at de store Kapitalinvesteringer fortrinsvis foretages under Højkonjunkturerne, men saaledes at Fremskaffelsen af de herhenhørende Varer sker i faa store Poster direkte uden Handelens Mellekomst, saa at altsaa Industrien paa denne Maade erhverver en Handelsindtægt.

Hvor stor Betydning, der maa tillægges disse Momenter, skal være usagt. Men Forf. synes at glemme, at en betydelig Del af Industriens Kapital er Anlægskapital, der ikke direkte kan udnytte Konjunkturfremgangen, og at ogsaa Industriens Driftskapital har en langt ringere Omsætningshastighed end Handelens, saa dette Erhverv faktisk, selv om det i det hele virker med en mindre Kapital end Industrien, under opadgaaende Prisniveau har Mulighed for at tage mindst lige saa store Avancer hjem som denne. Postulatet om Handelens gunstige Stilling under Depressionen tør anses for ubevist. Forf. slutter Kapitlet med Spaadom om en Tid, hvor i Stedet for faste Pengeværdier index numbers lægges til Grund for Bogføringsteknikken.

I det følgende Kapitel om Handelens Personale paapeges Betydningen for dette af, at Handelen i kapitalistisk Udvikling befinder sig saa væsentlig bag Industrien. Bogens fem sidste Kapitler omhandler for Størstedelen specielt svenske Forhold. Om den økonomiske Skandinavisme mener Forf., at dens Nytte stiger og falder med Graden af det handelspolitiske Tryk, de tre (fire) Lande er underkastet udefra. Paa eet Punkt anser han et skandinavisk Samarbejde for yderst ønskeligt, nemlig hvad de oversøiske Ruteforbindelser angaar. Naar han til Begrundelse heraf opstiller en Række Tabeller, der viser den betydelige Uligevægt mellem Eksport og Import paa de enkelte fremmede Lande og hermed følgende Fordyrelse af Fragten, i hvilken Henseende Danmarks Stilling anføres som yderlig ugunstig, Norges som gunstigst, maa det dog siges, at hermed bevises jo lidet, al den Stund det ganske raat er Eksportens og Importens Værdi, der sammenstilles uden mindste supplerende Oplysning om de paagældende Varemængders mer eller mindre voluminøse Karakter (der tales endog i denne Forbindelse om absolut Ligevægt, naar Eksportens Værdi er lig Importens). Desuagtet maa man sikkert give Forf. Ret i, at der her — et bekræftende Eksempel frembyder den stedfindende Samsejling

mellem dansk og svensk Ø. K — foreligger et virkeligt Grundlag for praktisk Skandinavisme.

C. Fl. Steenstrup.

ELI F. HECKSCHER: *Gammal och ny ekonomisk liberalism.* 99 S. P. A. Norstedt & Söner. Stockholm 1921.

Denne lille Bog indeholder et klart, følgerigtigt og vel-skrevet Forsvar for den gamle økonomiske Liberalismes evige Ungdom, og man kan være enig med Forf. eller uenig med ham. Det afhænger i ikke ringe Grad af, om man kan billige hans Forudsætninger eller ej, og om man tør eller ikke tør tillægge de økonomiske Loves Tendens samme Styrke, som han gør det, til at tilvejebringe den Ligevægt i Samfundet, som ogsaa han anser for paakrævet. For at tage et Eksempel: Forf. udvikler (S. 21), at en Prisopskruning for en Vare medfører, at Sælgere af andre Varer maa nedsætte deres Pris ligesaa meget, for at faa dem solgte, og „den usynlige Haand“ har da tilvejebragt en Ligevægt, der i hvert Fald for Købernes Vedkommende skulde stille dem ligesaa gunstigt som før Opskrningen. Forf. lægger Vægt paa, at Betragtningen gælder Forholdene ved stabil Pengeværdi. Men selv under denne Forudsætning vil der dog, saa vidt jeg kan skønne, i hvert Fald være sket det, at de, der foretog Prisopskruningen, har taget de herved indvundne Beløb fra Sælgerne af de Varer, der blev tvunget til at sætte Prisen ned. Hvis jeg er Forbruger, kan jeg naturligvis med en vis Sindsro se paa denne Krig mellem Sælgerne, der altsaa skulde være Forbrugeren uvedkommende. Men er det virkelig rigtigt, at Begivenhederne udvikler sig, som af Forf. fremstillet. Hvis f. Eks. Bagere, Slagtere og Detailhandlere bliver enige om, hver inden for deres Stand at sætte Prisen op — og de kan gøre det, dels fordi de har et Pladsmonopol, dels fordi der f. Eks. for Detailhandlernes Vedkommende er saa mange af dem, at de for at leve er